

EURÓPSKE KVALIFIKAČNÉ RÁMCE

Vývoj v roku 2016

Európske národné kvalifikačné rámce (NKR) boli vyvíjané a implementované v priebehu posledného desaťročia. Ich vznik podnietilo odporúčanie o EKR („Európsky kvalifikačný rámec“) z roku 2008 ⁽¹⁾. Keďže sa v súčasnosti tieto rámce začínajú uplatňovať, vyvstávajú otázky o ich účinku a pridanej hodnote. Akým spôsobom vplývajú tieto rámce, ktoré pôsobia na úrovni odvetví na národných i regionálnych úrovniach, na politiky a prax v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy (a zamestnanosti)? Aký úžitok prinášajú jednotlivcom z radov študentov a žiakov? Výsledky priebežných prieskumov Cedefopu ⁽²⁾ poukazujú na oblasti, v ktorých NKR začínajú prinášať zmenu k lepšiemu.

Dosah týchto nových rámcov bude v konečnom dôsledku závisieť od toho, či budú mať význam pre koncových užívateľov – či už študentov a žiakov, alebo zamestnávateľov, poskytovateľov vzdelávania a odbornej prípravy a ďalších. Vývoj v roku 2016 ⁽³⁾ potvrdzuje, že tvorcovia politik venovali v tomto období rámcem zvýšenú pozornosť.

Stav vývoja NKR

V 39 krajinách, ktoré sú v súčasnosti zapojené do Európskeho kvalifikačného rámca ⁽⁴⁾, doposiaľ vzniklo 43 národných kvalifikačných rámcov (NKR). Mnohé z nich sú integrované do národných systémov vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy a kvalifikačných systémov a vzrastá ich vplyv na politiky i prax. Kým snahou všetkých národných rámcov je zvyšovať transparentnosť kvalifikácií, a to najmä prostredníctvom výsledkov vzdelávania, niektoré mieria ďalej, a to k priamej podpore reforiem, napríklad cestou dokumentovania celoživotných skúseností ľudí so vzdelávaním a cestou posilňovania prepojenia vzdelávacieho systému a trhu práce.

⁽¹⁾ Cedefop každoročne mapuje vývoj NKR v Európe od roku 2009.

⁽²⁾ Viď zoznam zdrojov na konci tohto textu.

⁽³⁾ Od roku 2009 Cedefop každoročne mapuje vývoj NKR v Európe. <http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/national-qualifications-framework-nqf>.

⁽⁴⁾ Okrem 28 členských štátov EÚ sú to Albánsko, Bosna a Hercegovina, Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Čierna Hora, Island, Kosovo, Lichtenštajnsko, Nórsko, Srbsko, Švajčiarsko a Turecko.

TABUĽKA:

MIERA VIDITEĽNOSTI NKR V OČIACH VEREJNOSTI – INFORMÁCIE O ÚROVNIACH NKR V DIPLOMOCH/DOKLADOCH O KVALIFIKÁCIÍ V JEDNOTLIVÝCH KRAJINÁCH

	CZ	DK	EE	FR	DE	EL	IS	IE	IT	LV	LT	LU	MT	ME	NL	NO	PT	SI	CH	UK
Kvalifikácie všeobecného vzdelávania																				
Kvalifikácie počiatočného OVP a kontinuálneho OVP																				
Europass – dodatky k vysvedčeniu/osvedčeniu																				
Europass – doplnky k diplomu																				
Národné databázy kvalifikácií																				

(*) Do roka 2017 dobrovoľné. (**)Voliteľný.

Zdroj: Údaje z prehľadu a analýzy NKR spracovaných Cedefopom, 2016, (pripravuje sa).

Situáciu na konci roka 2016 možno zhrnúť nasledovne:

- šesť krajín pokračuje vo vypracovaní príslušných NKR a v procese ich formálneho prijatia. Spomedzi krajín, ktoré sa k spolupráci ohľadom EKR pripojili v roku 2008, doposiaľ príprava a/alebo prijatie rámcov neboli dokončené v Španielsku, Taliansku a vo Fínsku. V prípade Fínska sa očakáva prijatie rámca začiatkom roka 2017.
- Taliansko zostavilo národný súbor kvalifikácií vrátane národného rámca regionálnych kvalifikácií⁽⁵⁾. Španielsko v súčasnosti dokončuje rámec pre celoživotné vzdelávanie. Krajiny, ktoré sa k spolupráci ohľadom EKR pripojili v posledných dvoch rokoch (ako napr. Albánsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko) ešte stále pracujú na podobe a (čiastočne) formálnom prijatí či úprave svojich NKR;
- 32 krajín formálne prijalo národné rámce. Politické a právne prijatie týchto úprav bolo najnovšie dokončené v Rakúsku (marec 2016), Poľsku (január 2016), Slovinsku (december 2015) a vo Švédsku (október 2015).
- Formálne prijatie rámcov umožnilo prikrčiť k fáze zavedenia rámcov do praxe. Značný počet krajín sa stále nachádza v počiatočnej fáze – napríklad Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko, Cyprus, Čierna Hora, Grécko, Chorvátsko, Island, Kosovo, Luxembursko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Švédsko a Turecko. V týchto krajinách je potrebné posilniť kapacity zainteresovaných inštitúcií, finalizovať konkrétne nástroje, ako napr. databázy a pravidlá zabezpečenia kvality, prijať ďalšie právne predpisy, a/alebo dokončiť mapovanie kvalifikácií pre rámce. Belgicko (Valónsko) a Bulharsko už formálne prijali príslušné rámce, avšak čo sa týka implementácie, stoja na začiatku. Mnohé ďalšie krajiny, ako napr. Belgicko (Flámsko), Dánsko, Estónsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Malta, Nemecko, Nórsko, Portugalsko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo a Švajčiarsko dosiahli pokročilejšie štádium procesu zavádzania rámcov do praxe. Ich rámce sa zviditeľnili v očiach verejnosti a sú plne integrované do národných kvalifikačných systémov, v ktorých poskytujú komplexnú mapu národných kvalifikácií, založenú na vzdelávacích

výstupoch, a predstavujú referenčný bod pre vývoj a revíziu kvalifikácií;

- 35 krajín⁽⁶⁾ v súčasnosti pripravuje komplexné NKR pokrývajúce všetky typy a úrovne kvalifikácií (podobne ako v roku 2015);
- 28 krajín predstavilo referenčné správy, v ktorých dokladajú mieru súladu národných rámcov s európskymi kvalifikačnými rámcami (v roku 2015 to bolo 25 krajín);
- 26 krajín sa prepojilo s kvalifikačným rámcom pre Európsky priestor vysokoškolského vzdelávania (KR-EHEA)⁽⁷⁾, 17 spoločne s odkazovaním na EKR (v roku 2015 to bolo 24 a 15 krajín).

Tieto čísla jasne ukazujú, že v Európe dominujú komplexné NKR pokrývajúce všetky typy a úrovne kvalifikácií. Potvrďuje sa tak význam, ktorý mal EKR pre celoživotné vzdelávanie tým, že poskytol orientačné body a inšpiráciu pri vypracovaní jednotlivých národných rámcov. Prioritu danú komplexným rámcom odráža i tendencia národných autorít kombinovať referencovanie EKR so samocertifikáciou kompatibility rámcov s rámcom EHEA (Bolonský proces).

Viditeľnosť národných kvalifikačných rámcov

Kvalifikačné rámce je nutné zviditeľniť, pokiaľ majú byť pre občanov užitočné. Mnoho krajín už dnes na udeľovaných dokladoch o kvalifikácii (osvedčeniach a diplomoch, Europass dodatkoch k vysvedčeniu/osvedčeniu a doplnkoch k diplomom) systematicky označuje úrovne NKR a EKR. Je taktiež veľmi dôležité, aby tieto údaje boli obsiahnuté v národných (a európskych) kvalifikačných databázach a v ideálnom prípade boli štruktúrované v súlade s rámcami platnými v príslušnej krajine.

Mnoho krajín v tejto oblasti značne pokročilo. Dánsko a Litva už v roku 2012 ako prvé krajiny zaradili do dokladov o odbornom vzdelávaní a príprave (OVP) odkaz na úrovne EKR/NKR. Do novembra 2016 začalo v národných kvalifikačných dokladoch či

⁽⁵⁾ Vyhláška 13/2013 zavádza národný súbor vzdelávacích, odborných a profesijných kvalifikácií, ktorý pozostáva zo šiestich sekcií vrátane kvalifikačného rámca pre terciárne vzdelávanie a národného rámca pre regionálne kvalifikácie. V súčasnosti sú dostupné tri sekcie. Podrobnejšie informácie sú dostupné na http://nrpitalia.isfol.it/sito_standard/sito_demo/atlante_repertori.php

⁽⁶⁾ V štyroch krajinách boli zavedené čiastkové rámce NKR pokrývajúce obmedzenú škálu typov a úrovní kvalifikácií, alebo pozostávajúce z jednotlivých samostatne fungujúcich rámcov. Toto je prípad Českej republiky a Švajčiarska, kde boli vytvorené oddelené rámce pre odborné kvalifikácie a kvalifikácie terciárneho vzdelávania; ďalej tiež Francúzska, kde odborne/profesionálne zamerané kvalifikácie boli zaradené do rámca; a Talianska, kde národný súbor kvalifikácií pozostáva zo šiestich rozličných sekcií. V Spojenom kráľovstve sú rámce vytvorené pre Škótsko a Wales komplexné; kvalifikačný a kreditový rámec pre Anglicko a Severné Írsko (QCF) zahŕňa iba odborne/profesionálne kvalifikácie.

⁽⁷⁾ <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/qr/overarching.asp>

databázach odkazovať na úrovne kvalifikácie 20 krajín: Česká republika, Čierna Hora, Dánsko, Estónsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Island, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Malta, Nemecko, Nórsko, Portugalsko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo, Švajčiarsko a Taliansko (viď tabuľka). Ďalšie krajiny naznačili zámer tento príklad nasledovať v priebehu roka 2017, napr. Belgicko (Flámsko i Valónsko), Bulharsko, Maďarsko, Poľsko a Rakúsko.

Žiadna z krajín zatiaľ nezaviedla odkaz na úrovne NKR/EKR vo všetkých vydávaných kvalifikačných dokladoch. Najväčší pokrok možno sledovať v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (počiatočné OVP a/alebo kontinuálne OVP), v prípade kvalifikácií všeobecného vzdelávania je tento pokrok menej zreteľný. Označovanie úrovní NKR/EKR v dokladoch o terciárnych kvalifikáciách je doposiaľ zavedené v obmedzenej miere, s výnimkou doplnkov k diplomom. To znamená, že je štandardom, že o informácie o úrovniach NKR/EKR v doplnku k diplomu (samostatne) rozhoduje inštitúcia, ktorá doklad udeľuje. Tabuľka na strane 1 prináša prehľad o informáciách o kvalifikačných rámcových úrovniach v kvalifikačných dokladoch vydávaných krajinami podieľajúcimi sa na EQF.

Vzdelávacie výstupy

Najnovšie výskumy o prechode k vzdelávacím výstupom ukazujú, že národné kvalifikačné rámce ⁽⁸⁾ veľmi výrazne prispeli ku komplexnejšiemu uplatňovaniu vzdelávacích výstupov v sektoroch vzdelávania a odbornej prípravy. V niektorých krajinách, napr. v Rakúsku, na Islande a Poľsku, podporuje prístup zameraný na vzdelávacie výstupy národné politiky celoživotného vzdelávania, tak aby sa počiatočné a kontinuálne vzdelávanie a odborná príprava efektívne a pružne prepájali. Niektoré iné krajiny (napr. Švédsko) uplatňujú prístup zameraný na vzdelávacie výstupy na nadviazanie dialógu so zainteresovanými aktérmi trhu práce, aby sa tým vytvoril most k veľkému množstvu rôznych vzdelávacích aktivít odohrávajúcim sa mimo formálny vzdelávací systém.

Validácia neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa

Aktualizácia Európskeho inventára validácie z roku 2016 ⁽⁹⁾ potvrdzuje, že členské krajiny v súčasnosti venujú značnú pozornosť prepájaniu rámcov a validácie.

⁽⁸⁾ Cedefop (2016). *Application of learning outcomes approaches across Europe*.

⁽⁹⁾ Cedefop; European Commission (forthcoming). *Update to the European inventory on validation of nonformal and informal learning: Synthesis report*.

NKR svojim zameraním na vzdelávacie výstupy, predstavujú referenčný bod pri identifikácii, dokumentovaní, hodnotení a uznávaní vzdelania získaného neformálnou a informálnou cestou. Zavedenie NKR umožňuje krajinám pokročiť od čiastkového využívania validácie ku koordinovanému centrálnemu prístupu. Podľa Európskeho inventára zavádza národné opatrenia už 20 krajín. Konferencia Cedefopu *Ako zviditeľniť učenie* však ukázala, že zapojenie sociálnych partnerov do implementácie validačných opatrení stále prebieha len v obmedzenej miere.

Zapojenie zainteresovaných strán

Nová generácia európskych NKR prispela k nadviazaniu spolupráce medzi zainteresovanými stranami z rozličných subsystemov školstva, a taktiež z tých oblastí vzdelávania a zamestnávania, ktorí doposiaľ spolupracovať nezvykli. Doterajšie skúsenosti možno hodnotiť pozitívne – krajiny vyjadrili pranie pokračovať v nastavenom smerovaní. Tento záväzok potvrdili prijatím právnych základov NKR, ktoré jasne definujú úlohy a spôsoby zapojenia jednotlivých zainteresovaných strán, čím sa zaručuje, že zapojenie zainteresovaných strán v počiatočných fázach vývoja rámcov bude pokračovať aj vo fáze uplatnenia rámcov v praxi. Kým mnohé krajiny prioritizovali zapojenie čo najširšieho spektra zainteresovaných strán, aktívne zapojenie sociálnych partnerov a ďalších aktérov trhu práce sa líši. V jednej skupine krajín, kam možno zaradiť napr. Nemecko, Rakúsko a Švajčiarsko, hrajú sociálni partneri a ďalší aktéri trhu práce významnú úlohu v zaraďovaní kvalifikácií do rámcov. V iných krajinách, napr. v Bulharsku, Grécku a Poľsku, zohrávajú zainteresované strany z trhu práce menšiu úlohu, pretože sú ich rámce s trhom práce prepojené voľnejšie.

Vytváranie a obnovovanie kvalifikácií

Komplexné NKR poskytujú pridanú hodnotu tým, že prinášajú kompletný obraz kvalifikácií, ktoré sú v danej krajine dostupné. Definovanie úrovní na základe výsledkov vzdelávania a mapovanie kvalifikácií prislúchajúcich týmto úrovniám umožnilo identifikovať medzery v existujúcej ponuke kvalifikácií. Podľa štúdie, ktorú vypracoval Cedefop v roku 2014 ⁽¹⁰⁾, poslúžila úroveň EKR 5 (a príslušné úrovne NKR) ako platforma na vytvorenie nových kvalifikácií. Príkladom tohto vývoja je napríklad Estónsko, Litva, Malta a Spojené kráľovstvo. Podľa Nórskej agentúry na zabezpečenie kvality (NOKUT) a štúdie Cedefopu z roku 2012 ⁽¹¹⁾, možno rámce tiež uplatniť ako

⁽¹⁰⁾ Viď zoznam zdrojov.

⁽¹¹⁾ Cedefop (2012). *Curriculum reform in Europe: the impact of learning outcomes*. Cedefop research paper; No 29.

referenčný bod pri preskúvaní a obnove kvalifikácií a kurikúl. Podľa doterajších skúseností môže tento postup prispieť k lepšiemu zosúladieniu prístupov rozličných vzdelávacích inštitúcií.

Spektrum rámcov: zapojenie súkromného a neformálneho sektora

V súčasnosti možno medzi členskými krajinami pozorovať narastajúci trend k začleňovaniu kvalifikácií získaných v inštitúciách poskytujúcich kontinuálne a ďalšie vzdelávanie a odbornú prípravu do národných rámcov. Tento postup zvyšuje celkovú transparentnosť sveta kvalifikácií, a taktiež posilňuje prepojenie medzi počítačným odborným vzdelávaním a prípravou (poskytovaným verejným sektorom) a kontinuálnym odborným vzdelávaním a prípravou (ponúkaným predovšetkým neformálnymi a súkromnými poskytovateľmi). Výsledky dosiahnuté napr. v Holandsku a vo Švédsku odrážajú tento trend rozširovania spektra národných kvalifikačných rámcov.

Európsky kvalifikačný rámec: súčasný stav

Do decembra 2016 dokončili prepojenie svojich národných kvalifikačných rámcov s EKR tieto krajiny: Belgicko (Flámsko a Valónsko), Bulharsko, Česká republika, Čierna Hora, Dánsko, Estónsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Chorvátsko, Írsko, Island, Lichtenštajnsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Nórsko, Poľsko, Portugalsko, Slovinsko, Spojené kráľovstvo (Anglicko, Škótsko a Wales),

Švajčiarsko a Švédsko. Tri ďalšie krajiny Cyprus, Slovensko a Rumunsko sa nachádzajú vo fáze diskusie referencovacích správ s Poradnou skupinou EKR.

Očakáva sa, že ostatné krajiny budú tento vývoj nasledovať v rokoch 2017-18, prvá fáza referencovania je teda takmer dokončená. Po uzavretí tejto fázy budú v prípade zásadných zmien zo strany jednotlivých krajín nasledovať pravidelné aktualizácie, čo poukazuje na skutočnosť, že implementácia EKR je dlhotrvajúci proces. Estónsko a Malta predstavili svoje aktualizácie v roku 2015, čím táto fáza začala – v prípade Malty išlo už o štvrtú aktualizáciu od roka 2009.

Zdroje:

Štúdie o NKR/EKR vypracované Cedefopom od začiatku procesu EKR v roku 2005

- Cedefop (2005). *European reference levels for education and training: promoting credit transfer and mutual trust.*
- Cedefop (2009). *The shift to learning outcomes: policies and practices in Europe.*
- Cedefop (2009, 2010, 2011, 2012 and 2014). *Annual NQF monitoring reports analysing national developments, including country chapters.*
- Cedefop (2015). *National qualifications frameworks developments in Europe – Anniversary edition.*
- Cedefop (2011, 2012, 2013, 2014, 2016). *Briefing notes on NQFs.*
- Cedefop (2013). *Analysis and overview of NQF level descriptors in European countries.*
- Cedefop (2014). *Qualifications at level 5: progressing in a career or to higher education.*
- Cedefop (2010). *Changing qualifications: a review of qualifications policies and practices.*

